

Анотація

на дипломну роботу здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою спеціальності 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта Чорна Олена Валеріївна на тему:
«Професійний розвиток спеціальних педагогів щодо роботи в інклюзивному освітньому середовищі»

Науковий керівник: Старєва Анна Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Шапошнікова Юлія Геннадіївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (226 найменувань, із них 1 іноземною мовою) та додатків, містить 9 таблиць, 13 рисунків. Повний обсяг роботи становить 134 сторінки, з них 92 сторінок основного тексту

Об'єкт дослідження: освітня та корекційна діяльність спеціальних педагогів.

Предмет дослідження: професійний розвиток спеціального педагога в освітньому інклюзивному середовищі.

Мета дослідження полягає в розробці та експериментальній перевірці ефективності програми професійного розвитку спеціальних (корекційних) педагогів в умовах освітнього інклюзивного середовища.

Завдання дослідження:

- 1) Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблем інклюзивної освіти.
- 2) Узагальнити та обґрунтувати теоретичні засади професійного розвитку педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища.
- 3) Визначити критерії, показники та рівні професійного розвитку спеціальних педагогів в умовах освітнього інклюзивного середовища.
- 4) Розробити та експериментально перевірити ефективність

програми професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного середовища.

Методи дослідження: *теоретичні:* вивчення та аналіз філософської, педагогічної і психологічної літератури з метою виявлення стану проблеми в науці і визначення концептуальної основи дослідження, синтез, індукція, дедукція, зіставлення, узагальнення та систематизація результатів наукових досліджень з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення; *емпіричні:* діагностичні - анкетування, тестування, інтерв'ювання, індивідуальні і групові бесіди, вивчення результатів діяльності спеціальних педагогів, спостереження для обґрунтування програми професійного розвитку спеціальних педагогів, експерименти - констатувальний, який дав змогу з'ясувати стан сформованості професійних компетенцій спеціальних педагогів, формувальний і контрольний, завдяки яким відстежено динаміку та перевірено ефективність програми професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища; *статистичні методи обробки даних:* відсотковий розподіл даних з метою виокремлення рівнів сформованості професійного розвитку спеціальних педагогів; критичні точки розподілу Ст'юдента; критерій Ст'юдента) для визначення достовірності розбіжностей у групах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження ключових положень роботи під час викладання дисциплін на курсах підвищення кваліфікації, а також при розробці методичних матеріалів для проведення різних навчально-методичних заходів у системі післядипломної освіти, зокрема: системної діагностичної методики визначення професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища; комплексної методики професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного середовища; систематизованих пасивних, активних, інтерактивних форм, методів та прийомів професійного розвитку педагогів до роботи в умовах

інклюзії; розроблених психолого-педагогічних умов професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного закладу освіти.

Результати дослідження впроваджено у професійну діяльність інклюзивно-ресурсного центру с. Весняне Миколаївського району, Миколаївської області та ММІРЛ ЗВО «Університет «Україна».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та практичні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів: «Сучасні технології розвитку людини в інтегрованому суспільстві», представлені в Матеріалах IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 28 травня 2020 р. / За заг.ред. А.М. Старєвої; упоряд. О.А. Шевченко, С.В. Кандюк-Лебідь. Миколаїв: ММІРЛ Університету «Україна», 2020. 294 с.; XX Міжнародна науково-практична конференція «Інклюзивний освітній простір: проблеми, перспективи та кращі практики», 18-19 листопада 2020 року, м.Київ; Міжвузівська науково-практична конференція «Наукові досягнення – шлях до професії», 6 грудня 2020 року.

Публікації. Результати дослідження відображено в трьох працях: 2 - статті, 2 - тези.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем інклюзивної освіти дозволив стверджувати, що тема методологічно та теоретично досить обґрунтована в зарубіжній та вітчизняній літературі. Реформування освітньої системи України, що передбачає усталення інклюзивної парадигми у межах Нової української школи з акцентом на освітній підтримці та адаптації чинників навколишнього середовища, зумовило суспільний запит на підготовку та розвиток педагогів, які спроможні швидко і якісно включитись у професійну діяльність в інклюзивному освітньому середовищі, та окреслило їхню недостатню готовність до роботи в умовах інклюзивної освіти. Це зумовлює наповнення практичної, методичної, технологічної складової професійного розвитку спеціального педагога сучасними науковим

розробками.

2. Дослідження дозволило уточнити поняттєвий апарат роботи: «професійний розвиток соціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, уточнити сутність понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «інклюзивне освітнє середовище». У межах дослідження, ми визначаємо інклюзію як політику держави та суспільства щодо людей з особливими потребами, процес включення всіх громадян з особливостями розвитку в активне суспільне життя, прийняття індивідуальних особливостей кожної особистості, комунікативний діалог між всіма людьми у суспільстві. Освітнє інклюзивне середовище - це навчально-виховне, корекційно-розвивальне середовище закладу освіти, у якому відбувається освітньо-виховна інтерактивна взаємодія усіх учасників навчально-виховного та корекційно-розвивального процесу в умовах інклюзивної освіти.

3. Узагальнено та обґрунтовано теоретичні засади професійного розвитку педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища. Доведено, що професійний розвиток спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища включає систему знань із дидактики та методології організації інклюзивної освіти, основ загальної, корекційної та соціальної педагогіки і психології, індивідуальних відмінностей і вікових особливостей дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку, володіння високим рівнем практичної підготовки до роботи.

4. Дослідження дозволило визначити критерії, показники та рівні професійного розвитку спеціальних педагогів в умовах освітнього інклюзивного середовища. В експериментальній частині дослідження, що проводилося в Миколаївському міжрегіональному інституті розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна» було розроблено та експериментально перевірено ефективність програми професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного середовища.

5. Розроблено методику визначення професійного розвитку

спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Виокремлено рівні (високий, середній, низький) розвитку професійних компетентностей (дидактичних і практичних умінь і навичок) спеціальних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного середовища. Визначено критерії з показниками професійного розвитку спеціальних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного середовища. На основі визначених критеріїв і показників та за допомогою дібраних методів діагностування виокремлено п'ять рівнів сформованості професійно-особистісного компонента: дуже низький, низький, середній, високий, дуже високий та три рівні сформованості знаннєвого компоненту: задовільний, достатній, високий.

Емпіричним шляхом доведено, що актуальні умови післядипломної освіти без спеціально організованої подальшої роботи з формування компетентності у сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами не забезпечують достатнього рівня професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі, а тому потребують подальшого розвитку.

6. У ході педагогічного експерименту розроблено і створено змістово-методичне та організаційно-технологічне забезпечення процесу професійного розвитку, зокрема – підвищення кваліфікації фахівців із спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі: розроблено робочі програми для слухачів курсів за спеціальністю 016 Спеціальна освіта та навчально-методичне забезпечення (тести лекцій, методичні рекомендації до практичних занять).

Ключові слова: професійний розвиток спеціальних педагогів, підвищення кваліфікації, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище.